

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
курсів підвищення кваліфікації вчителів
географії

ЗАТВЕРЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ
УНІВЕРСИТЕТУ
Голова вченої ради _____ В. С. Курило
(протокол № 3 від 30.10.2020 р.)

Освітня професійна програма
вводиться в дію з 1 січня 2021 р.
Ректор _____ С. В. Савченко
(наказ № 156-ОД від 30.10.2020 р.)

Старобільськ – 2020

Освітню програму курсів підвищення кваліфікації
вчителів географії
затверджено
на засіданні кафедри географії
Протокол № 3 від 13.10.2020 р.

Завідувач кафедри

(Мельник І. Г.)

ПЕРЕДМОВА

Розроблено робочою групою (навчально-методичною комісією) кафедри географії у складі:

1. **Мельник Ірина Геннадіївна**, кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри географії (e-mail: irgenmaks@gmail.com).
2. **Гаврюшенко Ганна Володимирівна**, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри географії (super_superanna@ukr.net).

Характеристика освітньої програми:

<i>Кількість кредитів ECTS</i>	5,0 кредитів ECTS (150 годин)
<i>Кожен модуль складається</i>	1 кредит ECTS (30 годин)
<i>Загальна кількість модулів</i>	5
<i>Форма навчання</i>	Заочно-дистанційна

Мета програми:

сформувати у слухачів курсів підвищення кваліфікації знання щодо нових технологій, методів і прийомів навчання географії та методики їх впровадження в навчальний процес відповідно до вимог Нової української школи; розвивати творче мислення, вміння раціонально організувати власну педагогічну діяльність та забезпечувати високі результати досягнень учнів.

Завдання:

- формування знань про теоретичні та практичні основи інноваційного навчання;
- формування знань про сутність інноваційних педагогічних технологій, їх класифікацію;
- набуття вмінь проектувати освітній процес на основі використання інноваційних педагогічних технологій;
- набуття вмінь використовувати різноманітні онлайн-ресурси для організації освітнього процесу та освітнього середовища

Результати навчання:

- застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності;
- розвиток творчого методичного мислення, вміння раціонально організувати власну педагогічну працю та використовувати методичні вміння, спрямовані на виконання функцій вчителя сучасної школи;
- зменшення «цифрового розриву» між учителем і учнем шляхом удосконалення вмінь вчителів:
 - застосовувати у своїй професійній діяльності сучасні цифрові технології, а саме: використовувати готові електронні продукти (електронні посібники, електронні конструктори уроків тощо);
 - розробляти власні інформаційні продукти (текстові документи, таблиці, малюнки, діаграми, розробки уроків, демонстраційний матеріал, мультимедійні презентації), дотримуючись авторського права та етичних принципів поводження з інформацією;
- розвиток критичного мислення завдяки критичному ставленню до інформації, відстоюванню власних поглядів на ту чи іншу проблему, навчанню толерантного сприйняття протилежних думок;
- формування здатності і готовності до використання отриманих знань і вмінь у повсякденному житті шляхом організації й оцінювання своєї навчально-пізнавальної діяльності, зокрема самостійно чи в групі планувати і проводити спостереження або експерименти, реалізовувати проекти, ставити перед собою цілі і досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя;
- формування уміння вчитися упродовж життя, що передбачає:

- організацію своєї праці для досягнення вдалого результату; опанування вмінь і навичок саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю та самооцінювання;
- удосконалення вмінь конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект;
 - удосконалення вмінь спілкування державною мовою завдяки письмовому тлумаченню понять, фактів, явищ, законів, теорій, послуговуючись багатим арсеналом мовних засобів – термінами, поняттями тощо;
 - удосконалення вмінь спілкування іноземною мовою завдяки використанню іншомовних навчальних джерел: довідкової літератури, онлайн-перекладачів, іншомовних сайтів, статей з іншомовної вікіпедії, іноземних підручників і посібників.

Політика проведення курсів підвищення кваліфікації

Навчання відбувається за допомогою використання віртуального навчального середовища ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: платформи Moodle.

Слухачі самостійно опрацьовують лекції, виконують практичні роботи, дослідження (міні-проекти) і контрольні роботи.

Практичні роботи, які пропонуються слухачам для виконання, міститимуть здебільшого:

- завдання, спрямовані на застосування вмінь використовувати у своїй професійній діяльності сучасні цифрові технології та розробляти власні інформаційні продукти;

- ситуативні вправи;

- проблемні та/або дискусійні питання.

Оцінювання знань, вмінь та навичок слухачів відбувається в режимі онлайн.

Для чатів із викладачами можна використовувати платформу Moodle.

Ефективна реалізація зворотного зв'язку з викладачами дає можливість наживо отримати необхідну консультацію та є однією із підстав успішного процесу навчання (підвищення кваліфікації).

Автономія і відповідальність

Слухачі курсів мають бути ознайомлені із принципами академічної доброчесності (http://luguniv.edu.ua/wpcontent/uploads/2019/12/poloj_akadem_dobro_2.pdf) й дотримуватися їх.

Дотримання академічної доброчесності слухачами передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

За порушення академічної доброчесності слухачі можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- попередження;

- повторне проходження оцінювання;

- повторне проходження навчального курсу.

Модулі освітньої програми

№ з/п	Назва модуля, теми	Загальна кількість годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Проектування освітнього географічного середовища (1 кредит ECTS 30 годин)					
1	Поняття «освітнє середовище». Кабінет географії як компонент сучасного освітнього географічного середовища	10	2	2	6
2	Географічний майданчик та шкільний краснавчий (географічний, геологічний) музей як компоненти освітнього географічного середовища	10	2	2	6
3	Методика формування та оформлення шкільної геолого-палеонтологічної експозиції	10	2	-	8
		30	6	4	22
Модуль 2. Впровадження сучасних технологій навчання у практику вивчення географії (1 кредит ECTS 30 годин)					
1	Технологія проблемного навчання	10	2	2	6
2	Технологія формування та розвитку критичного мислення	10	2	2	6
3	Технологія проєктної діяльності	10	2	2	6
Загальна кількість годин модуля 2		30	6	6	18
Модуль 3. Впровадження сучасних технологій навчання у практику вивчення географії (1 кредит ECTS 30 годин)					
1	Інтерактивні технології кооперативного навчання географії	10	2	2	6
2	Технології колективно-групового навчання географії	10	2	2	6
3	Технології ситуативного моделювання та опрацювання дискусійних питань	10	2	2	6
Загальна кількість годин модуля 3		30	6	6	18
Модуль 4. Впровадження сучасних технологій навчання у практику вивчення географії (1 кредит ECTS 30 годин)					
1	Технологія диференційованого навчання. Інклюзія та диференціація в навчанні географії	10	4	2	6
2	Гейміфікація в навчанні географії	10	2	2	6
3	Технологія Flipped Learning («перевернутий клас»)	10	2	2	6
Загальна кількість годин модуля 4		30	8	6	18
Модуль 5. Формування картографічної компетентності учнів (1 кредит ECTS 30 годин)					
1	Формування картографічної компетентності учнів	8	2	-	6
2	Класифікація карт. Способи картографічного зображення. Топографічна карта в навчанні географії	10	2	2	6

3	Он-лайн сервіси для укладання інтерактивних карт. Методика роботи з інтерактивними картами	12	2	4	6
Загальна кількість годин модуля 5		30	6	6	18
Загальна кількість годин освітньої програми		150	28	28	94

Форма атестації

Атестація проводиться у формі складання (написання) курсової роботи або проєкту, по завершенню курсів видається документ встановленого зразка (сертифікат) про підвищення кваліфікації.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Модуль 1. Проєктування освітнього географічного середовища

1. Віртуальне освітнє географічне середовище: поняття, сервіси для створення, приклади
2. Використання віртуального інформаційного простору в навчанні географії
3. Шкільний красзнавчий музей як складник проєктування освітнього географічного середовища
4. Кабінет географії як матеріальна основа сучасного освітнього середовища
5. Інтерактивні навчальні веб-ресурси з географії (адаптувати тему до вивчення певного курсу)
6. Методика використання інтерактивної дошки на уроках географії (адаптувати тему до вивчення певного курсу)
7. Віртуальна інтерактивна дошка – надійний інструмент дистанційного та мішаного навчання географії
8. Роль наочності та технічних засобів навчання на заняттях з географії
9. *Написання творчої роботи або проєкту відповідно до погодженої з керівником (викладачем) курсу тематики.*

Модуль 2. Впровадження сучасних технологій навчання в практику вивчення географії

1. Проблемні ситуації як основа проблемного навчання на уроках географії
2. Суть методу проблемного навчання географії
3. Методика впровадження проблемного методу навчання географії
4. Використання технологій критичного мислення на уроках географії в 11 (або 6, 7, 8, 9, 10) класі
5. Основні принципи, методи і прийоми технології критичного мислення на уроках географії
6. Методи та прийоми критичного мислення на етапі рефлексії
7. Методичний аналіз власного досвіду застосування технології критичного мислення на уроках географії
8. Ідеї для учнівських проєктів із суспільної (фізичної) географії та їх науково-методний супровід
9. *Написання творчої роботи або проєкту відповідно до погодженої з керівником (викладачем) курсу тематики.*

Модуль 3. Впровадження сучасних технологій навчання в практику вивчення географії

1. Використання колективних форм роботи на засадах інтерактивності
2. Активізація навчання географії в старших класах шляхом реалізації принципів та ідей педагогіки співробітництва
3. Формування комунікативної компетентності учнів на уроках географії в старших класах
4. Методичні аспекти організації дискусії на уроках географії
5. Приклади та методика впровадження кооперативного навчання географії (на вибір: 8, 9, 10, 11 класи)
6. Використання інтерактивних методів і прийомів навчання в курсі «Україна і світове господарство», 9 клас
7. Використання інтерактивних технологій навчання географії в курсі «Україна: природа, населення», 8 клас
8. *Написання творчої роботи або проєкту відповідно до погодженої з керівником (викладачем) курсу тематики*

Модуль 4. Впровадження сучасних технологій навчання в практику вивчення географії

1. Застосування диференційованого підходу під час контролю та корекції знань та умінь учнів у навчанні географії
2. Ключові елементи диференційованого навчання на уроках географії
3. Таксономія Блума як вихідний інструмент для диференційованого навчання
4. Проблеми диференціації навчання географії в інклюзивному середовищі
5. Інтернет-ресурси для впровадження ігрових форм навчання географії
6. Методика впровадження технології Flipped Learning в навчанні географії
7. Гейміфікація як засіб мотивації до навчання географії
8. Використання дидактичних ігор як один із шляхів підвищення ефективності уроків географії.
9. *Написання творчої роботи або проєкту відповідно до погодженої з керівником (викладачем) курсу тематики.*

Модуль 5. Формування картографічної компетентності учнів

1. Ефективні методи та прийоми формування картографічної компетентності учнів на уроках географії
2. Методика використання інтерактивних географічних карт у навчанні географії (навчально-методичний комплекс до певного розділу одного з курсів географії)
3. Використання інтерактивних карт як новітній підхід в організації навчання з географії в сучасній школі (методика використання інтерактивних карт в окремих розділах/курсах)
4. Сучасні технології використання картографічних творів на уроках географії (адаптувати тему до вивчення певного курсу)
5. Електронні навчальні картографічні видання як приклад реалізації інноваційних технологій навчання географії в школі
6. Способи контролю та корекції знань та умінь учнів з використанням карт
7. Геосервіс Google Earth як інструмент навчання географії
8. *Написання творчої роботи або проєкту відповідно до погодженої з керівником (викладачем) курсу тематики*

Базова література

1. Концепція Нової української школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>.
3. Методичні рекомендації про викладання географії у 2020/2021 навчальному році. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-pro-vykladannya-geografiyi-u-2020-2021-navchalnomu-rotsi/>.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 р. № 804 про затвердження Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія (6-9 класи). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/geografiya-6-9-14.07.2017.pdf>.
5. Наказ МОН України від 23.10.2017 № 1407 про затвердження Навчальної програми з географії, 10-11 класи (рівень стандарту) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
6. Наказ МОН України від 23.10.2017 № 1407 «Про затвердження навчальної програми «Географія», 10-11 клас, профільний рівень». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
7. Герман О. Навчальна дискусія як спосіб формування ключових компетентностей учнів в курсах шкільної географії О. Герман // Географія та основи економіки в школі. – 2009. – № 1. – С. 11.
8. Гречка А. Розвиток соціальної компетентності учнів шляхом застосування технології критичного мислення під час вивчення географії А. Гречка // Географія та економіка в сучасній школі. 2011. – № 10. – С. 2–7.
9. Дидактика географії: монографія / В. М. Самойленко, О. М. Топузов, Л. П. Вішнікіна, І. О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 570 с.
10. Дмитренко К. А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К. А. Дмитренко, М. В. Коновалова, О. П. Семиволос, С. В. Бекетова. – Х. : ВГ «Основа», 2018. – 119 с.
11. Інтерактивні методи навчання: навч. посібник / За заг. ред. П. Шевчука і П. Фенриха. – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.
12. Кобернік С. Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посіб. / С. Г. Кобернік., Р. Р. Коваленко., О. Я. Скуратович ; за ред. С. Г. Коберніка. – К. : Навч. книга, 2005. – 319 с.
13. Коновалова М. В. Педагогічні технології: інструментарій, механізми, технологічна карта / М. В. Коновалова, Ю. О. Куликова, О. П. Семиволос. – Х. : Вид. група «Основа», 2016. – 96 с.
14. Кудирко В. Впровадження електронних топографічних карт у шкільну географію – один із шляхів удосконалення картографічної культури учня // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – №6. – С. 41–44.
15. Лис Ю. Географічний майданчик у школі / Ю. Лис // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – № 1. – С.4-10.
16. Лис Ю. Кабінет географії: яким йому бути / Ю. Лис // Географія та основи економіки в школі. – 2006. – № 1. – С.3-5.

17. Литвинова С. Г. Розвиток навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу як наукова проблема / С. Г. Литвинова // Науковий вісник мелітопольського державного педагогічного університету. – № 1(12). – 2014. – С. 39-47.
18. Макаренко В. М. Як опанувати технологію формування критичного мислення / В. М. Макаренко, О. О. Туманцова. – Х. : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2008. – 96 с.
19. Непша О.В. Деякі прийоми роботи з картографічними посібниками як джерелом географічних знань / О.В. Непша, С.В. Гришко, Д.М. Передерій, М.В. Блищик // Актуальные научные исследования в современном мире // Журнал. – Переяслав, 2020. – Вып. 4(60), ч. 6. – С. 131–136.
20. Непша О. В. Формування картографічних знань в шкільному курсі географії / О. В. Непша, Г. І. Опашко, А. Р. Рішко // Актуальные научные исследования в современном мире. – Переяслав, 2020. – Вып. 2(58), ч. 6. – С. 111–115.
21. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.
22. Стадник О. Г. Інноваційні технології навчання географії: навч. видання / О. Г. Стадник. – Харків: Основа, 2010. – 128 с.
23. Стадник О. Г. Метод проєктів у викладанні географії. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 110, [2] с.: іл., табл. – (Серія «Бібліотека журналу «Географія», Вип 11 (59))».
24. Стадник О. Г. Методика навчання географії в школі / О. Г. Стадник, В. В. Піткевич. – Х.: ВГ «Основа», 2019. – 128 с. (Серія «Бібліотека журн. «Географія», Вип. 12 (192)).

Допоміжна література

1. «Перевернуте навчання»: добірка матеріалів з Бібліотеки «На Урок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://naurok.com.ua/post/perevernutenavchannya-dobirka-materialiv-z-biblioteki-na-urok>.
2. Гаврюшенко Г. В. Методичні аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій на уроках географії / Г. В. Гаврюшенко, І. Г. Мельник // Наукові записки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Географічні науки. Випуск 9. – Суми, 2018. – с. 236-246.
3. Гаврюшенко Г. В. Особливості організації та проведення нестандартних уроків як інноваційної технології навчання при викладанні шкільного курсу «Географічний простір Землі» / Г. В. Гаврюшенко, Т. С. Шакшова // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2020. Вип. 60. – С. 111-113. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://confscientific.webnode.com.ua>.
4. Гаврюшенко Г. В. Результати анкетування учнів щодо методики виконання проєктів у шкільному курсі «Географічний простір Землі» / Г. В. Гаврюшенко, А. С. Чигирик // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Переяслав. – 2020. Вип. 60. – С. 104-110. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://confscientific.webnode.com.ua>.
5. Гончаренко Л. М., Костенко О. І. Використання ІКТ для підвищення якості навчання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/27861/.
6. Євдокімова-Лисогор Л.А. Модель «Перевернутого класу (Flipped classroom)» у процесі формування МКК студентів економічних спеціальностей / Л.А. Євдокімова-

- Лисогор // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки». – 2016. – Вип. 141. – С. 69–72.
7. Інноваційні технології в роботі вчителя географії / уклад. Науменко Є. І. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 127 с.
 8. Машкіна В. Дослідження як практична складова шкільної географії / В. Машкіна, Д. Пироженко // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Зб. Наук. праць. – Харків, 2017, вип. 25, С. 40-45.
 9. Найкрутіші інструменти 2017 року на думку експертів у галузі освіти // Педагогічна майстерня. – № 8 (80), серпень 2017 р. – С. 39-47.
 10. Пометун О. Методика розвитку критичного мислення на уроках історії / О. Пометун. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Metodyka_rozvytku_krytychnoho_myslennia_na_urokakh_istorii.pdf?
 11. Топузов О. Типи проблемних ситуацій та їх реалізація на уроках географії в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Топузов. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/tipi-problemnih-situatsiy-ta-yih-realizatsiya-na-urokakh-geografiyi-v-zagalnoosvitnih-navchalnih-zakladah>
 12. Самойленко В. М. Навчання географії: Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України, електронна версія) / В. М. Самойленко, Я. Б. Олійник, Л. П. Вішнікіна, І. О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2015. – 352 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7392>.
 13. Філончук З. Медіаграмотність на заняттях з географії. Навчальне видання / З. Філончук. За редакцією Волошенюк О., Іванова В. – К. : АУП, ЦВП, 2020. – 73 с., іл.

Інформаційні ресурси

1. <https://mon.gov.ua/ua> – Міністерство освіти і науки України – містить інформацію щодо формування та реалізації державної політики у сфері освіти і науки.
2. <http://naps.gov.ua/> – Академія педагогічних наук України – містить значну кількість наукових публікацій в галузі освіти, педагогіки і психології.
3. <https://imzo.gov.ua/> – Інститут модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України – містить значну кількість наукових публікацій з пріоритетних напрямів розвитку освіти; наявні електронні версії підручників з усіх шкільних дисциплін, у тому числі й підручники для профільного навчання.
4. <http://undip.org.ua/> – Інститут педагогіки НАПН України – містить значну кількість наукових публікацій з педагогіки й проблематики загальної середньої освіти, у тому числі впровадження новітніх освітніх технологій в навчальний процес; є електронна бібліотека.
5. <http://iitlt.gov.ua/> – Інститут інформаційних технологій і засобів навчання – містить значну кількість наукових публікацій щодо проблем створення, впровадження та застосування програмних і технічних засобів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.
6. <http://e-kniga.in.ua/category/geografiya/> – сайт харківської видавничої групи «Основа» – представлено значну кількість науково-методичних видань з географії. Всі ці видання можна купувати за допомогою сервіса «Приват-24». Інструкція щодо купівлі видання надана за посиланням: http://e-kniga.in.ua/art/artrascheti_liqpay/. Після оплати обране видання завантажується у форматі pdf.
7. <http://www.igu-cge.org/news/> – IGU CGE – Commission on geographical education of the international geographical union (Комісія з географічної освіти міжнародного

географічного союзу) – англomовний ресурс, що містить матеріали щодо сприяння географічній освіті та удосконаленню технологій навчання географії.

8. How to Improve Critical Thinking Skills [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wikihow.com/Improve-Critical-Thinking-Skills>